

NASIL BİR MADEN KANUNU?

Necati YILDIZ
Maden Yük.Müh.

Meslektaşımız ve 1970li yılların milletvekili Sayın Ahmet Can Bilgin tarafından 1972 yılında hazırlanmış "Türkiye'de ve Dünyada Madencilik" isimli kitabın bir bölümünde aynen şunlar yazılmıştır:

"Devletin kalkınmasında yerüstü ve yeraltı servet kaynaklarının rolü çok büyüktür. Her şeyin temel maddesi, tabii kaynaklardan gelir. Yerüstü servet kaynakları, tarım, orman, su herkesi doğrudan doğruya yakından ilgilendirir. Halbuki yeraltı servet kaynakları ile özel ihtisas grupları ile mahdut sayıda kimseler ilgilenir. Bunun için de gerek politikacılar, gerek bazı çıkarıcı çevreler petrol ve madenleri kendilerine en kolay propoganda vasıtası olarak seçerler. "

1985 yılında 3213 Sayılı Maden Kanunu yürürlüğe girdikten hemen sonra yeni arayışlar başlanmış, günümüze kadar ortalama her 3 yılda yeni bir Maden Kanunu taslağı hazırlanmıştır. Konu ile ilgili en ciddi çalışma son 2 yılda yapılmış, bu çalışma Hükümetin Tasarısı olarak TBMM'ne kadar taşınmıştır.

Madencilik sektörü çevreyi kirleten, doğayı tahrip eden, gereksiz bir faaliyet olarak algılanmaktadır. Ülkemizde madencilik sürekli engellenmiş, devletin bazı kurumları da yasa ve yönetmeliklerle madenciliği yapamaz hale getirmişlerdir.

Madencilik sektörü istihdam yaratan, katma değer üreten, kalkınma için ülke sanayisine, gerekli hammaddeyi sağlayan ekonominin temel taşıdır.

Hukuk devletlerinde kalkınmanın temelini de yasalar oluşturur. Mermer ihracatında 1985 yılından 2001 yılına kadar olan artış, yasaların sektörün önünü açmadaki etkinliğinin en önemli kanıtıdır.

"Madencilik sektörünün önünü açmak için nasıl bir Maden Kanunu olmalıdır?" sorusuna yanıtlım aşağıdaki gibi olurdu:

• Madencilikle ilgili bütün yasal düzenlemeler Maden Kanunu altında toplanmalıdır. Kanunda madenlerin isimlerinin tet tek sayılması yerine "yer kabuğundan çıkarılan ve çıkarıldığı gibi doğal olarak kullanılabilen, doğal yadazenginleştirildikten sonra sanayiinin hammaddesi olan bütün maddeler madendir." tanımı yapılmalıdır.

• Madenciliğin yoğunluğu dikkate alınarak bölgeler oluşturulmalı, vatandaş basit bir iş için Ankara'ya kadar gelmemeli, ruhsatlar da bu bölge merkezlerinden verilmelidir. İnşaat sektöründe kullanılan kum, çakıl veya mıcır ruhsatlarının Maden Kanunu kapsamında il Özel İdareleri tarafından verilmesi bürokrasiyi kolaylaştıracaktır.

• Maden Kanunundaki Önışletme Ruhsatı kaldırılmalıdır. Uygun süreli Arama Ruhsatı, örneğin 5 yıl, ve işletme Ruhsatı yeterlidir. Bu uygulama ile bürokrasi önemli ölçüde azalacaktır.

• Ruhsat sahibi ruhsat alanı içindeki maden-mermer ayırımı yapmadan bulunduğu her madeni işletebilmelidir.

• Madenciler "fazladan vergi ödeyen mükellef" olarak görülmemelidir. Gerekirse madencinin ödeyeceği vergi için genel vergiler kapsamında bir düzenleme yapılmalıdır.

• Yasa gereği aramalara açılması gereken sahalarda işlemleri en kısa sürede tamamlanmalıdır. İhale edilen sahalarda bir gelir kaynağı olarak düşünülmemeli, ihale sonrası sahalarda üretim ön plana çıkarılmalıdır.

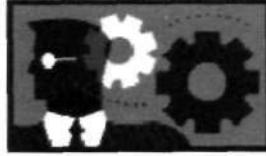
• Rödovansta Devlet taraf olmamalıdır. Ruhsat devirleri belirli koşullara bağlanmalı, ruhsatlar ekonomik, kaynak kaybına neden olmayacak şekilde işlenebilecek boyutta bölünüp devir edilebilmelidir.

• Ruhsat ticareti ve spekülasyonlarının önlenmesi için madencilik sektörümüzün kurumsallaşması zorunludur. Sektörün kurumsallaşması için de madencilik yapacaklarda teknik ve mali yeterlilik aranmalı, her isteye ruhsat verilmemeli, ruhsat devirleri belirli kurallara bağlanmalıdır.

• Ülkemizde bazen hukuk bilirkişi! (bilmezkişi) raporlarına dayanarak yanlış kararlar alabilmektedir. Madencilikle ilgili teknik sorunların çözümü Maden Kanunu Kapsamında oluşturulacak Bilimsel ve Teknik Komisyon tarafından çözümlenmelidir.

• Maden Kanununda madenciliğin herhangi bir bölgede, havzada ya da alanda kısıtlanması ya da yasaklanması söz konusu olmamalıdır.

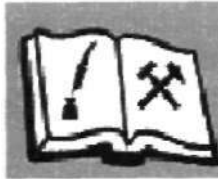
• Madencilik faaliyetlerinin; kaynak kaybı olmadan, ekonomik şartlarda, işçi sağlığı ve iş güvenliği esasları çerçevesinde sürdürülmesi zorunludur. Bu da sektörde bilim ve teknolojinin beraberce kullanımı ile ilişkilidir. Sektörde bilim ve teknolojinin uygulayıcısı da "Maden Mühendisi"dir. Her işletme faaliyeti için en az 1 maden mühendisi çalıştırılması yasal zorunluluk olmalıdır.

• Ülkemizde bürokrasi ve mevcut yasalar tek başlarına yatırımcıyı planladığı yatırımdan caydırıcı boyuttadır. Ülkede madencilik diğer yasalar ile yasaklanmamalıdır. Özel mülk, mera, sit, orman alanları, zeytinlikler vb alanlarda madencilik faaliyet koşulları diğer kanunlar ya da yönetmeliklerle değil, Maden Kanunu kapsamında belirlenmelidir.

• Madencilikteki kamulaştırma işlemi madencinin ve arazisi sahibinin mağdur olmayacağı şekilde düzenlenmelidir.

• Madencilik, yasalarımıza ve taraf olduğumuz Uluslararası Dış Ticaret anlaşmaları, Avrupa Birliği Gümrük Birliği yasalarına aykırı olmayacak şekilde teşvik edilmelidir.

• Kanunda yatırım güvencesi olmalıdır, büyük madencilik projelerinde devlet, yatırımcı ile özel sözleşme yapmalı, bu sözleşme çerçevesinde yatırımcıya gerçek güvence verilmelidir. Ruhsata bağlı olarak üretilen ve bu üretimle beslenen kurulmuş entegre tesisler çalıştığı sürece ruhsatın iptali söz konusu olmamalıdır. Büyük yatırımcı ile birkaç iş makinesine sahip tüvenan cevher üretilip satan madenci Maden Kanunu karşısında eşit güvenceye sahip olmamalıdır.

Maden Kanunu'nun temeli durumundaki 2. maddesi; kanunun uygulanmasında da sorunların kaynağıdır. Temeli sağlam olmayan bir kanunun uygulanması da sorunları beraberinde taşımaktadır.

Kanununda madenler; MADEN ve MERMER olarak iki gruba ayrılmış, 2. maddede Kanun kapsamına giren madenlerin isimleri tek tek sayılmıştır. Bu maddede madenlerin isimlerinin sayılması yanısıra, bazılarında tenor olarak sınır getirilmiş, mermerde kesilip parlatılma özelliği aranmış, daha 2. maddede Maden Kanunu bir bilmece haline getirilmiştir.

Maden Kanununun 2. maddesinde tanımlanan madenler enerji, endüstriyel, metalik, kıymetli madenler gibi alt gruplara ayrılmış olmasına karşın bu sınıflama Yasal açıdan bir anlam taşımamaktadır.

Maden Kanunu ile Taşocakları Nizamnamesi arasında kesin sınır çizilememektedir. Örneğin SiO₂ oranı %90'ın altında olan kum Taşocakları Nizamnamesi, %90'ın üstündeki ise Maden Kanunu Kapsamında ruhsatlandırılmaktadır. Numunedeki SiO₂ oranı %90,1 ya da %89,9 gelirse değerlendirme nasıl yapılacaktır? Alınan numunelerin analizleri Ankara'da değişik laboratuvarlarda yapılmakta, bu laboratuvarlarda değişik sonuçlar verebilmektedir. Bazen aynı sahaya birkaç kez gidilip numuneler alınmakta, alınan numunelerin analiz sonuçları her defasında farklı çıkabilmektedir.

Benzer bir olay da "kil"de yaşanmaktadır. Al₂O₃ oranının %30'dan az olması durumunda kil Taşocakları Nizamnamesi, yüksek olması durumunda da Maden Kanunu'nun kapsamında ruhsatlandırılmaktadır.

Dolomit sanayide demir çelik sektöründe kullanılmakta olup ülkemizde bu amaç ile tüketimi çok sınırlıdır. Zaten demir-çelik fabrikaları kendi dolomit ihtiyacını kendi ocaklarından karşılamaktadır. Dolomit ruhsatı mıncır üretilmek için alınmaktadır.

Maden Kanununun 2. maddesinde "sanayinin ham maddesi ya da ihraç konusu malzeme üreten taşocaklarının Enerji ve Tabii Kaynaklar Bakanlığı'nın teklifi ve Bakanlar Kurulu kararı ile Kanun kapsamına "ALINABİLİR" hükmünün uygulanması da tamamen Kanunu uygulayanların kararına bırakılmıştır.

Taşocaklarında ruhsat süreleri 3-5 yıl ile sınırlı olup süre siyasi bir idari yapılanmanın denetimindedir. Taşocakları Nizamnamesi kapsamında verilen ruhsatlardan İl Özel İdareleri ruhsat alanındaki rezerve bağlı, peşin olarak büyük bedeller talep etmektedir. Olayın siyasi boyutunu bir tarafa bıraktığımızda, yüksek bedelleri de işi ciddi olarak yapacak kişiler ödemektedir. Bunun sonucu olarak Maden Kanununda yapılan ruhsat spekülasyonları, Taşocakları Nizamnamesi uygulamasında önlenmiştir. Ruhsat süresi sonunda çalışılan alan ihale edilmekte, bu ihaleler yüksek teklif verenlerde kalmaktadır. İhalelerin politik malzeme yapılması, ihtimali her zaman vardır. Taşocaklarında yatırım yapılması gerekli ruhsat güvencesi olmaması nedeni ile risklidir. Maden Kanununda ruhsat almak kolay, ruhsat bir güvence, ruhsat için ödenen bedeller düşüktür. Bu nedenle çoğu taşocağı ruhsat sahibi Kanun kapsamına girebilmek için yukarıda açıklanan kesin çizelemeyen sınırları zorlamaktadır.

Taşocakları Nizamnamesi İçişleri Bakanlığı İl Özel İdareleri tarafından uygulanmaktadır. Başka bir ifade ile

teknik bir faaliyet için, siyasi ve teknik olmayan idari bir yapılanma tarafından ruhsat verilmekte, taşocakları faaliyetleri denetlenmemekte, üretim faaliyetlerinden proje İSTENME-

MEKTEDİR. Bu nedenle maden mühendisinin görev alma zorunluluğu olmayan taşocaklarında 50 metreleri geçen şevler, bilinçsiz bir faaliyet sonucu kaynak kaybı, çevreye olumsuz etkiler, işçi sağlığı ve iş güvenliğine uyulmaması sonucu iş kazaları kaçınılmaz hale gelmektedir.

Sorunların ve Maden Kanununu sağlam bir temele oturtmak için TEK ÇÖZÜM Taşocakları Nizamnamesi kapsamında sayılan maddelerin Maden Kanunu kapsamına alınması, Maden Kanununda madenlerin isimlerinin tet tek sayılması yerine "yer kabuğundan çıkarılan ve çıkarıldığı gibi doğal olarak kullanılabilen, doğal ya da zenginleştirildikten sonra sanayiinin hammadde si olan bütün maddeler madendir." tanımının yapılması-

dır. Bu tanım sorunları daha oluşmadan kaynağında çözümlenecektir.

Maden Kanununun uygulanmasını da kolaylaştırmak, bürokrasiyi azaltılmak için de madencilikğin yoğunluğu dikkate alınarak Bölgeler oluşturulmalı, ruhsatlar bu bölgelerden verilmeli, denetimler de bu bölgelerden yapılmalıdır. İnşaat sektöründe kullanılan kum, çakıl veya mıcır, tuğla-kiremit topraklarının ruhsatlarının da Maden Kanunu kapsamında kolayca verilebilmesi için maden mühendisi istihdamı ile desteklenmiş İl Özel İdarelerinin Maden Kanununun uygulanması ile yetkilendirilmesi de mümkündür. Bu düzenleme ile yaşanan uygulama karmaşası ortadan kalkacak, taşocakları da teknik ve bilimsel bir çalışma ortamına kavuşacaktır.

Öncelikli olarak ülkemiz sanayisi için gerekli hammaddenin kendi kaynaklarımızdan kaliteli, yeterli miktarda ve rekabet edebilir bir maliyetle üretimin sağlanması için gerekli yatırımlar yapılmalıdır.

İyi bir Maden Kanunu sektörün önünü sonuna kadar açacak üretimi ikiye hatta üçe katlayacak gerekli alt yapıyı hazırlayacaktır. Peki, ürettiğinizi ne yapacağız? Madencilikğin önünü açmak, üretimi artırmak kesinlikle yeterli olmayacaktır. Maden Kanunundaki düzenleme madencilik sektörünün ekonomiye olan katkısının artırılması için sektör için atılacak ilk adım olmalıdır.

ikinci adımla, ülkemizde madencilik sektöründe dikey ve yatay entegrasyona mutlaka gidilmeli, ülkemiz hammadde ihraç etmekten öte uç ürün ihraç eden bir ülke konumuna getirilmelidir. Bunun için gerekli planlamalar uzmanlarınca vakit geçirmeden hemen yapılmalıdır.

Sonuç olarak madencilikte yasak içermeyen, faaliyet kurallarını belirleyen tek bir yasal düzenleme, bu düzenlemenin uygulanması için yeni bir idari yapılanma, madencilikğin yatay ve düşey entegrasyonu, madencilik faaliyetlerini tek bir şemsiye altında toplayan Doğal Kaynaklar Bakanlığı sektör sorunlarının çözümü olacaktır.

Odamız, üyeleri ile olan iletişimde cep telefonuna kısa mesaj servisini yoğun olarak kullanmaya başlamıştır. Bu nedenle, gerek Oda ile ilgili haberlere, gerekse çeşitli etkinlik duyurularına kısa sürede ulaşmak isteyen üyelerimizin cep telefon numaralarını Odamıza iletmelerini rica ederiz.